

Ett slumrande kulturslott

Av Henry Holm

Det var en gång ett slott, som betraktades som lite av en kulturens högborg i Skåne.

På Löberöds slott förde greven Jacob de la Gardie ett hov med konsten och litteraturen i centrum, och han verkade som bådas beskyddare. Både kungligheter och tidens författare sökte sig gärna till platsen, för där utvecklades ett furstligt liv, som kunde tilltala dem som hade håg och sinne åt det hållet.

Tiden var början på 1800-talet. Slottet, som räknade sina anor från 1500-talet, då det var i släkten Brahes ägo, förvärvades 1799 av excellensen Jacob de la Gardie, som var känd som politiker och gynnare av vetenskap och konst. På Löberöd hopbragte han stora och värdefulla samlingar. Manuskriptsamlingen skänktes 1843, efter hans död, till Lunds universitetsbibliotek och en del av boksamlingen kom till Charlottenlund. Samlingen av konst gick till Maltesholm och delvis till Övedskloster.

År 1917 förvärvades det då rätt illa medfarna slottet av skeppsredaren Oscar Hjalmar Wiens. Säljare var friherre Henrik Ramel.

Under den Wiens-ska epoken fick Löberöds slott tillbaka något av sin forna glans. Skeppsredaren drog in vatten och sanitärt och gjorde även del del andra inre moderniseringar av den gamla praktfulla byggnaden. Dessutom rustade han upp godsets ekonomibyggnader. Sonen, kanslirådet Harald Wiens, fortsatte sin faders verk och skapade den på sin tid utomordentligt vackra trädgården, som fick studiebesök från när och fjärran, t o m från Japan. Detta inträffade i slutet av 1920-talet.

Blommor och elzevier

Blommor var Harald Wiens stora intresse vid sidan om litteratur. Han var en stor samlare av elzevier, en speciell typ av böcker, som på 1600-talet producerades av den holländska släkten Elzevier.

Bland rariteterna i Wiens boksamling var The Rubaiyat of Omar Khayyam, en persisk skald från 900-talet e Kr. Det var en absolut sällsynthet, för den fanns endast i detta exemplar, och Wiens var mycket stolt över att ha den i sitt bibliotek på övre våningen. Boken såldes för åtskilliga år sen på Sotheby's i London.

Wiens var också en intresserad amatörmålare och vid lediga stunder satte han sig gärna vid staffliet. Han var mycket anlitad för offentliga uppdrag i dåvarande Löberöds kommun, och under kriget fungerade han bl a som kristidsnämndens ordförande, vilket innebar att han ensam fick sköta allt som hade med ransoneringskortet att göra.

De flesta slottsägare kom med tiden underfund med att med den sitsen följde ekonomiska problem. Underhålla och värma upp en stor byggnad var betungande. Nu är Wiens era på slottet för längesen förbi, och den anrika byggnaden slumrar tyst i väntan på nya och bättre tider.

I vad som en gång var excellensen de la Gardies bostad ekar det nu ödsligt i de tomma gemakerna. Byggnaden har blivit något av ett problem för storbonden Pontus Mattsson, som nu har ansvaret för egendomen.

Han driver det omfattande jordbruket, som består av runt femhundra hektar, varav ca 330 ha åker. Pontus Mattssons far, Per Mattsson, Skånes Tranås, köpte egendomen 1985 av godsägare Cullborg. Nu drivs det moderna storjordbruket i form av ett bolag, Löberöds gård AB.

Ett kulturarv

Trots att excellensens tid tillhör det för längesen förflutna gör den sig ändå påmind. Pontus Mattsson är ytterst väl medveten om kulturarvet och ansvaret för att åt framtiden försöka bevara den gulvita slottsbyggnaden, ombyggt 1798-99 av Hans Ramel.

Löberöds slott, en gång något av ett kulturellt centrum i Skåne, står sedan en del år tömt på all inredning. Ägarna har förhoppningen att det så småningom ska kunna leva upp på nytt. Foto: K. G. Press-Foto, arkiv.

Exteriört är slottet i gott skick. Vindsvåningen härjades av en brand för tio år sedan, och efter den händelsen har slottet stått obebott. Ett helt nytt yttertak har lagts, men invändigt återstår ännu mycket att göra i reparationsväg.

Pontus Mattsson är angelägen om att se till att slottet inte far illa och håller det därför uppvärmt vintertid till en viss minimitemperatur. Han har samma problem som många andra slottsägare – vad ska man använda byggnaden till? Slottet är i dag en ekonomisk belastning för jordbruket. Det finns vissa planer för hur byggnaden skulle kunna användas, men längre än så har man inte kommit.

Upprustningen kostsam

Det blir kostsamt att rusta upp byggnaden invändigt, för att inte tala om vad det krävs för att inreda de cirka tjugo rummen. Till detta ska läggas en årlig uppvärmningskostnad på mer än 50 000 kr. Pontus Mattsson föredrar att bo i den s k Sjövillan framför att etablera sig som slottsherre.

Så tills vidare får Löberöds slott vila på sina rika minnen från fornstora dar. De nya ägarna vårdar sig om miljön, klipper gräsmattorna runt slottet t ex, trots att ingen längre från altanen beundrar parken med dess minnesmärken, delvis dolda i grönskan. Där finns bl a ett monument över Jacob de la Gardies maka Kristina Sparre.

Lysande följe

Många berömdheter gästade Löberöd under dess glansperiod. År 1805 kom kung Gustaf IV Adolf med sin gemål för att besöka Jacob de la Gardie och paret skrev sina namn i ett album, som senare fylldes med många andra gästers namnteckningar och tacksamhet för gästfriheten.

Skalden och nyromantikens Per Daniel Amadeus Atterbom – han med Lycksalighetens ö – författaren Carl Jonas Love Almquist, hävdatecknaren Anders Fryxell och skalden Carl August Nycander var några av de många gästerna.

Almquist noterade: "Människans högsta lycka är Gud nåd i andens och naturens rike. Skatter ur det förra såg jag i Löberöds bibliotek, ur det senare i Löberöds härliga omgivningar".

Och biblioteket på excellensens tid gick inte åt för hackor. Det omfattade bortåt 20 000 band och var ett av de största enskilda i landet. Bibliotekssalen är ännu bevarad, om än i lite skamfilat skick. Jacob de la Gardie dog 1842. Godset kom senare åter i släkten Ramels ägo för att därefter, som nämnts, förvärfvas av Wiens.

Slottskyrka

Under Harald Wiens tid byggdes en gammal gårds-smedja om till slottskyrka. Det skedde 1927, och en

inskriftion härom kan läsas på tornväggen. I dag är kyrkan, liksom slottet, helt tom. Så gott som alla inventarierna, bl a en relik av den danske bildhuggaren Bertel Thorvaldsens berömda skulptur "Kristus välsignar barnen" plus den i Ystad år 1927 gjutna kyrkklockan såldes i början av 1960-talet för en symbolisk summa till ett nybyggt kapell i Fredrika församling i södra Lappland.

Det enda som i dag invändigt bokstavligen erinrar om den år 1862 uppförda byggnadens kyrkliga användning är en devis målad på vapenhusets vägg: "Glöm ej Gud, så glömmen han ej Dig".

Löberöds slott och park är i dag inte tillgängliga för allmänheten. Man kanske kommer alltsammans så småningom att leva upp på nytt. Den förhoppningen hyser i alla händelser den nuvarande ägaren.

Smedjan som blev slottskyrka i Löberöd. Även den är ödsligt tom. En del inventarier skänktes för många år sedan till en församling i nordligaste Sverige. Foto: Henry Holm